

Cetatea Cavalerilor

Fondator: Col. r. Dr. Constantin Moșincat
 Editor: Asociația Națională a Cavalerilor de C.H.O.
 Editura Tipo MC, Oradea - 2020

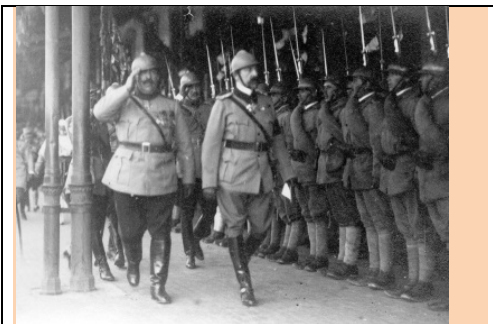
Cartea Mea e și a Tă!

ISSN 2734-6889

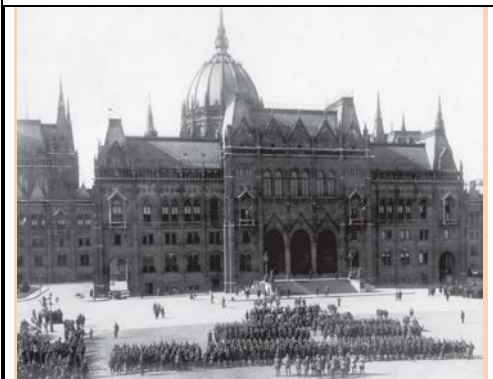
ISSN-L 2734 -6889

Generalul Traian Moșoiu de la Tisa la Budapesta

Col. r. Dr. Constantin Moșincat

Regele Ferdinand I, trece în revistă trupele gl. Moșoiu peronul gării din Carei, aprilie 1919 (fototeca autorului)

August 1919. Armata romană în fața clădirii Parlamentului din Budapesta (fototeca autorului)

Generalul Traian Moșoiu defilând la Budapesta (fototeca autorului)

La 1 august 1919, grupurile generalilor Holban și Moșoiu, introducând noi forțe în capul de pod de la Tisa, au reușit să-l lărgească și să împingă limitele dinainte ale cestuia spre vest, pe distanțe variind între 5 și 10 km. Marile unități de cavalerie au înaintat pe direcțiile ordonate pentru a cerceta și a descoperi sectoarele de concentrare a grupărilor principale inamice, a tăia liniile de retragere ale acestora și a intercepta căile ferate spre Budapesta. Grupurile Holban și Moșoiu au reușit într-un scurt interval să pătrundă adanc între cele două grupări principale ale inamicului, interzicând orice încercare de joncțiune a acestora.

Dezastrul militar suferit de Armata Roșie ungară a avut consecințe imediate în plan politic. În cursul dimineții de 1 august 1919, cu ocazia unei consfătuiri, social-democrații de dreapta au impus guvernului Sfatului să-și prezinte demisia. La ședința Consiliului Muncitoresc din Budapesta, din după-amiaza aceleiași zile cabinetul Garbai-Kun a depus mandatul. În locul său a fost format un guvern de nuanță social-democratică, în frunte cu Peidl Gyula.

Primele subunități ale armatei române care vor intra în Budapesta aveau să fie tocmai cele trei escadroane din Brigada 4 Roșiori, aflate sub comanda generalului Gheorghe Rusescu. La 4 august, ora 18,00, generalul Mărdărescu, comandantul trupelor din Transilvania, primea pe bulevardul Andrassy defilarea unui detașament compus din Regimentul 4 vanători, un escadron din Regimentul 23 artilerie și un divizion din Regimentul 6 roșiori. Guvernator al Budapestei a fost numit generalul Ștefan Holban. Frank Rattigan, însărcinatul cu afaceri al Marii Britanii la București, raporta la 6 august 1919 către Foreign Office: „Sunt informat că trupele romane la intrarea în Budapesta au fost primite, dacă nu cu entuziasm, în orice caz cu o aparentă satisfacție de populația ungară.

„Presa franceză – transmitea din Paris ministrul Victor Antonescu – este unanimă în a face elogiul armatei romane pentru intrarea în Budapesta și recunoaște marile servicii aduse de armata romană Alianților și civilizației”. Grupul General Moșoiu trimitea zilnic la Budapesta 30 de vagoane cu grâu și 10 vagoane de legume, iar din stocul armatei romane un număr important de cai, deveniți improprii serviciului, au fost cedați pentru a fi tăiați în abatoare și distribuiți populației.

„Către onoratul domn lt. colonel D. Poenaru, Budapesta. Prin bunăvoința dv., mi s-a trimis fotografia care înfățișează festivitatea frumoasă aranjată de Regimentul 5 roșiori, condus de dv., și când o mulțime de copii săraci a luat parte la petrecere. Scena aceasta strălucită m-a fermecat și niciodată nu voi putea uita gestul elegant cu care ofițerii regimentului condus de dv. ajută pe bieții copii săraci; fotografia va fi ținută ca un suvenir scump, căruia nu i se pierde valoarea până e lumea [...]. Cu acest prilej, vă exprim mulțumirea deosebită că arătați atâta bunățate către copiii cei săraci din oraș, fiind că în vremea aceasta grea populația săracă a Capitalei suferă foarte mult și noi, conducătorii, cu toată stăruința noastră, nu suntem în stare a o

ajuta cat de cat. Chiar din acest punct de vedere suntem cu recunoștință netrecătoare către dv. și către domniile ofițeri. Populația Capitalei, ca și magistratul vă mulțumim cu recunoștință cordială și bunăvoință. Cu salutare sinceră, Dr. Body Teodor, primarul orașului”.

La 26 august, Legația României din Londra comunica și ea Ministerului Afacerilor Străine de la București că „atitudinea marelui cotidian conservator „The Morning Post” continuă să ne fie favorabilă”, reiterând sentimentele sale de „recunoștință pentru serviciile pe care le-am adus cauzei comune a Aliaților, ocupând Budapesta”. „Când am intrat în Budapesta – avea să mărturisească C. Diamandy – prima impresiune a fost aceea a unui oraș care a scăpat de o mare primejdie, ceva haotic, zăpăcit, frica netrecută încă”. Din martie 1919, și până la sfârșitul lui august 1919, pierderile suferite de armata română s-au ridicat la 188 ofițeri și 11.478 soldați, dintre care 69 ofițeri și 3.556 soldați au făcut supremul sacrificiu pe câmpul de luptă².

Gorniștii anunțând retragerea pe 11 noiembrie 1919

La 11 noiembrie 1919, generalul Gheorghe Mărdărescu și înaltul comisar al guvernului român Constantin I. Diamandy adresau populației ungare o ultimă *Proclamație*, prin care anunțau retragerea armatei române și evacuarea Budapestei. „Părăsind capitala Ungariei – se spunea în proclamație – România ține să afirme că după ce a fost atacată pe Tisa, atac care a motivat acțiunea sa, ea nu a fost condusă decât de legitimă apărare, ca și de necesitățile militare. Orice idee de persecuție sau de revanșă i-a fost complet străină”.

La 20 august 1919, locotenent-colonelul Miklosi, comandant al cadrelor batalionului de rezervă, al Regimentului 32 Infanterie ungar, adeverea, printr-o „notă de serviciu”, că Regimentul 4 Vânători român, cartiruit în cazarma „Maria Tereza”, „începând de la data de 10 ale lunii curente (august 1919- n.n.), a împărțit din bucătăriile sale masa de prânz și cina la 200 de copii săraci înfomețați”³.

„Newes Politisches Volksblatt” sublinia în numărul său din 11 octombrie 1919: „Repetăm din nou: Comandamentul român se interesează și sprijină pe cei mai săraci. De câteva zile, soldați români împart mâncăruri calde copiilor săraci din Budapesta”⁴. Articolul era însoțit de o fotografie ce reprezenta împărțirea hranei de către ostași români pe o stradă din capitala ungară.

Numeroase sunt mărturiile și documentele care fac referiri la aceste preocupări pline de umanitarism dovedite de trupele operative române. Astfel, la mai puțin de o săptămână după intrarea în Budapesta, o nouă proclamație sublinia faptul că „armatei romane, care a întreprins acțiunea militară în urma provocățiunii armatei inamicului de pe Tisa, îi este străin orice spirit de răzbunare”, și informa totodată populația din zona capitalei ungare că au fost luate cele mai energice măsuri pentru ca, în cea mai scurtă vreme, asigurarea orașului cu diverse produse de primă necesitate să devină normală. Comandamentul român a dispus ca orice transport de alimente, destinat aprovizionării orașului, să fie efectuat imediat, în aceeași ordine de prioritate cu transporturile militare.

Numai într-o singură zi –informa proclamația – au fost puse la dispoziția populației de către conducerea trupelor române peste 70.000 rații de pâine de câte 400 grame fiecare: În rezumat, se face tot ce este „omenește posibil pentru ca populația orașului să nu sufere”⁵.

August 1919. Trupele romane defilând în Piața Coloanei Mileniului din Budapesta¹

Împărțirea hranei săracilor din Budapesta – 1919 (fototeca autorului)

¹ Apud Dumitru Preda, *Sub semnul Marii Uniri. Campaniile Armatei române pentru întregirea țării 1916-1920*, Editura Academiei, București, 2018. Românii au capturat 6 divizii cu un efectiv de 1.235 ofițeri și peste 10.000 soldați, precum și armament de diferite calibre: 350 tunuri, 332 mitraliere, 51.450 arme, 4.316 carabine, 579 revolve, 190 puști-mitraliere etc., precum și importante cantități de muniții și materiale de război, printre care 87 aero-plane.

² *Ibidem*, p. 329

³ *Ibidem*, 336

⁴ *Ibidem*, 338

⁵ *Ibidem*, 336